

Rakke lasteaed Leevike

ÕPPEKAVA

Kinnitatud 2013, parandatud 2017 a.

SISUKORD

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	4
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	5
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	5
4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	6
4.1. Õppeaasta	6
4.2. Õppe- ja kasvatustegevuse alused	6
4.3 Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang	7
4.4 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang	9
5. ÕPPE- JA KASVATUSVALDKONDADE EESMÄRGID JA SISU.....	10
I MINA JA KESKKOND	10
II KEEL JA KÕNE	11
III MATEMAATIKA.....	12
IV KUNST	13
V MUUSIKA	14
VI LIIKUMINE.....	15
6. Lapse üldoskuste areng ja eeldatavad tulemused vanuseti.....	17
7. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL	21
7.1 Kaheaastased lapsed	21
7.2 Kolmeaastased lapsed	26
I Valdkond Mina ja keskkond	26
II Valdkond Keel ja kõne.....	29
III Valdkond Matemaatika.....	29
IV Valdkond Kunst.....	30
V Valdkond Muusika.....	31
VI Valdkond Liikumine.....	31
7.3 Nelja-aastased lapsed	32
I Valdkond Mina ja keskkond	32
II Valdkond Keel ja kõne.....	35
III Valdkond Matemaatika.....	36
IV Valdkond Kunst.....	36
V Valdkond Muusika.....	37
VI Valdkond Liikumine.....	37
7.4 Viieaastased lapsed	38
I Valdkond Mina ja keskkond	38

II Valdkond	Keel ja kõne.....	42
III Valdkond	Matemaatika.....	43
IV Valdkond	Kunst.....	43
V Valdkond	Muusika.....	44
VI Valdkond	Liikumine	45
7.5	Kuueaastased lapsed.....	46
I Valdkond	Mina ja keskkond	46
II Valdkond	Keel ja kõne	49
III Valdkond	Matemaatika.....	50
IV Valdkond	Kunst.....	50
V Valdkond	Muusika.....	51
VI Valdkond	Liikumine	52
7.6	Seitsmeaastased lapsed.....	52
I Valdkond	Mina ja keskkond	52
II Valdkond	Keel ja kõne.....	57
III Valdkond	Matemaatika.....	58
IV Valdkond	Kunst	59
V Valdkond	Muusika.....	60
VI Valdkond	Liikumine.....	60
8.	ERIVAJADUSTEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ	62
8.1.	Õppe- ja kasvatustegevuse põhieesmärgid:.....	62
8.2.	Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:.....	62
8.3.	Arenkulised või keskkonnast tingitud erivajadused.....	63
8.4.	Individaalse arenduskava koostamine	66
9.	LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED.....	67
10.	KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA	69
11.	KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA.....	70
12.	ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD.....	72

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Rakke Lasteaed Leevike (*edaspidi Lasteaed*) on Rakke vallale kuuluv koolieelne lasteasutus. Lasteaed avati 1975. aasta kevadel. Lasteaed asub looduslikult kaunis kohas, metsaservas. Lasteaia kolmel rühmal on loodusega seotud nimed – Lepatriinud, Pääsud, Tirtsud

Lasteaia eripära väljendub kolmes tegevussuunas:

- 1) arendava ja toetava õpikeskkonna loomisel kasutada erinevaid metoodikaid ja kaasaegseid õppevahendeid;
- 2) rakendada “Hea Alguse” metoodikat
- 3) rakendada õuesõppemetoodikat

Nimetatud tegevussuundade rakendamisel on oluline:

Igakülgne koostöö – lasteaiasisene meeskonnatöö, mis toimiks kogu personali vahel, koostöö peredega, väljaspool lasteaeda koostöö vastavate ühenduste, huvigruppide ja ainesektsioonidega. Kaasaegne koolitus – lasteaiasisene koolitus, kus pedagoogid ja teised töötajad saavad vahetada kogemusi ja praktilisi nõuandeid, koolitus väljaspool maja, et olla kursis kaasaegsete uurimuste ja lähenemistega lapse kasvukeskkonna ja seda mõjutavate tegurite suhtes. Õppe- ja kasvatusgevuse süsteemsus ja vastavate tugisüsteemide toetus.

Lasteaia eesmärk on luua lastevanematele kindlustunne, et nende laps on hästi hoitud, ta tunneb end lasteaias hästi ning talle on loodud kõik võimalused mitmekülgseks arenguks. Lasteaed peab oluliseks võimaldada lapsevanematel olla kursis laste tegemistega ja kaasata neid päevategevustesse.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse **üldeesmärgiks on toetada laste kehalist, vaimset, sotsiaalset arengut, et kujuneksid eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.**

Selleks on vaja:

- 1) luua lapsele arengut soodustav keskkond, tagada turvatunne ja eduelamused ning toetada lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta; 2) soodustada lapse kasvamist aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsustele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, tundlikuks, koostöövalmis inimeseks;
- 3) toetada last ümbritseva maailma mõistmisel ja tervikliku maailmatunnetuse kujunemise;
- 4) laste arengut toetab lasteasutuse personali ja lastevanemate koostöö.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja on arendava tegevuse aluseks lasteaias.

- 1) Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali kasutamine
- 2) Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.
- 3) Lapse loovuse toetamine
- 4) Mängu kaudu õppimine
- 5) Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine
- 6) Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine
- 7) Lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine
- 8) Üldõpetusliku tööviisi rakendamine
- 9) Kodu ja lasteasutuse koostöö
- 10) Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripära arvestamine
- 11) Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise kaudu.
- 12) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse lapse eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervist. Pedagoogid on lapse arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

13) Laps on õppe- ja kasvatustöös aktiivne osaleja ning tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuse kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

14) Õppe- ja kasvatustegevuses looakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- Kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- Seostada uusi kogemusi varasemate teadmistega;
- Kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- Arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- Hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- Tunda rõõmu õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumisega

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Käesolevas punktis esitatakse Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus nii sisulisest kui ajalisest aspektist lähtuvalt.

4.1. Õppeaasta

Õppeaasta algab Lasteaias 1. septembril ja kestab kuni järgmise kalendriaasta 31. augustini. Aktiivne õppe- ja kasvatustegevus kestab 1. septembrist 31. maini. Suveperioodil (1. juunist – 31. augustini) toimub aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine. Võimaluse korral viiakse õppetegevused läbi õues.

4.2. Õppe- ja kasvatustegevuse alused

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus lähtub Alushariduse õppekavast, mille alusel on koostatud lasteaia õppekava. Vastavalt õppekavale toimub õppe- ja kasvatustegevus lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevate teemade kaudu. Teemade planeerimine lasteaias tugineb aastaringile looduses ja rahvakalendri tähtpäevadele. Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias jaotub kuueks põhivaldkonnaks, kus õpetaja planeerib ja viib integreeritult läbi erinevaid tegevusi.

1. I Mina ja keskkond
2. II Keel ja kõne
3. III Matemaatika
4. IV Kunst
5. V Liikumine
6. VI Muusika

Tegevuse planeerimisel arvestab õpetaja lapse vanuse ja arenguliste iseärasustega. Vähemalt kord nädalas viiakse liikumistegevused kõikidele vanusegruppidele läbi õues.

Tabel 1 Planeeritud tegevuste kestvus:

Laste vanus	Tegevuse ajaline kestvus
1 – 3 aastased	10 – 15 min
3 – 6 aastased	25 min
6 – 7 aastased	35 min

- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütm. Päevakavas vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava kirjutatakse rühma õppeaasta tegevuskavasse. Päevakavas võib õpetaja teha mõistlikke muutusi laste vajadusi ja arengut arvestades. Koostatud on näidispäevakavad kolmele vanusegrupile – noorem rühm 1,5-3, 4-5 aastased ja 6 - 7 aastased lapsed. (vt lisa 15)
- Lasteaia õppe- ja kasvatustegevust toetavad läbiviidavad üritused nii rühma kui asutuse tasandil. Õppeaasta ürituste plaan lisatakse lasteaia aasta tegevuskavale, rühmades läbiviidavad üritused on esitatud rühma tegevuskavas. Õppe- ja kasvatustegevuse järjepidevust toetavad lasteaia traditsioonilised üritused (Lisa 1). Ürituste planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtetest, vanemate, laste, personali ja kohaliku omavalitsuse ettepanekutest. Ürituste efektiivsemaks korraldamiseks on vastu võetud ürituste läbiviimise kord (Lisa 2).

4.3 Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang

Lasteaia õppe- ja kasvatustöö planeerimisel lähtutakse lasteaia õppekavast ja õppeaasta ajalisest korraldusest. Igal õppeaastal püstitatakse õppe- ja kasvatustegevusele eesmärgid, mis tulenevad hinnangust eelmise õppeaasta tegevusele. Planeeritud eesmärgid ja vastavad tegevused kajastuvad lasteaia aasta tegevuskavas.

Töö ja eesmärkide täitmise põhjalik analüüsimine ja hinnangu andmine toimub õppeaasta lõpul pedagoogilises nõukogus. Analüüsist tulenevalt tehakse ettepanekud järgmise õppeaasta tegevussuundade ja eesmärkide osas.

4.4 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang

Lähtudes Alushariduse õppekavast, lasteaia õppekavast ja eelmise aasta töö analüüsist koostavad rühmaõpetajad igal aastal rühma tegevuskava. Dokumendi koostamisel arvestavad õpetajad laste vanust ja individuaalseid iseärasusi. Tegevuskava esitatakse vähemalt nädal aega enne uueõppeaasta algust.

Vastavalt rühma tegevuskavale planeerib rühmaõpetaja tegevusi nädala kaupa. Nädalaplaan vormistatakse asutuses koos välja töötatud blanketile ning esitatakse direktorile üle vaatamiseks igal reedel.

Planeerimine on eesmärgipõhine - läbiviidud tegevused ja analüüs fikseeritakse rühmapäevikus, mida täidetakse vastavalt kehtestatud korrale. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide täitmist ja tegevuskava realiseerumist analüüsitakse rühmavestluste käigus üks kord aastas mais. Juunis esitavad rühmaõpetajad kokkuvõtte rühma õppe- ja kasvatustegevusest, hinnangu oma tööle ja ettepanekud õppe- ja kasvatustegevuse täiendamiseks nii rühma kui asutuse tasandil.

5. ÕPPE- JA KASVATUSVALDKONDADE EESMÄRGID JA SISU

I MINA JA KESKKOND

Valdkonna „Mina ja keskkond” eesmärgid on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnateadlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses;
- 7) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 8) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.

Valdkonna „Mina ja keskkond” sisu jaguneb järgmiselt:

Sotsiaalne keskkond: mina, minu perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine.

Tehiskeskkond: ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus.

Looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) Valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast, mis hõlmab sotsiaalset-, loodus- ja tehiskeskkonda, sh tervise- ja liikluskasvatust. (Koduloolisuse printsiip)
- 2) Õhutatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima, kogema mängu ja igapäevategevuste kaudu, võimaldades tal ümbritsevat tajuda läbi erinevate meelte ja aistingute: vaadelda, nuusutada ning maitsta, kompida ja kuulata.

Emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab lapse omaalgatust, huvi, individuaalsust ja tegutsemistahet.

- Last tuleb **suunata märkama loodust** enda ümber ning suhtuma loodusesse austavalt.
- Last suunatakse märkama kaaslasti ning suhtuma inimeste erinevustesse sallivalt.
- Olulised tegevused on vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine

- Tähtis on **vahetu tajumine**, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine. **Teadmisi omandatakse tegutsedes.**
- Luuakse sotsiaalseks suhtlemiseks soodne keskkond (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus mängus ja töös).
- Luuakse olukordi rahvakommete omandamiseks.

3) Lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust.

- **Eduelamusi** pakkudes kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevatesse (eri rahvusest ja erivajadustega kaaslased).
- **Üldõpetuslikku tööviisi** rakendades ärgitatakse last märkama ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma käitumisega kasu tuua.

4) Õhutatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervise seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ning märgatust ning kogetust järeldusi tegema:

- **üldinimlike väärtuste kujunemine ning terviseõpetus;**
- rühma personal loob tingimused lauakommete ning tervislike eluviiside õppimiseks läbi enda ja ka teiste laste eeskuju;
- väärtustatakse laste toiduvalikuid ning antakse võimalus harjuda uute maitsetega.

5) Suunatakse last vahendeid ja materjale säästlikult kasutama ning hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

II KEEL JA KÕNE

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) Tuleb toime igapäevases suhtluses;
- 2) Kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) Tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna „Keel ja kõne” sisu on:

- 1) Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) Lugemine, kirjutamine ja lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) Lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme, lausemalle jne) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) Peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) Suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) Õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt. nimekirjade koostamine, joonistustele pealkirja kirjutamine, kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

III MATEMAATIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe – kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas; tunneb järgarve, kasutab neid kõnes (mitmes?);
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna „Matemaatika“ sisu on:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

IV KUNST

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna "Kunst" sisu on:

- 1) Kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;

- 2) suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja
- 3) kasutatakse teemasse sisse elamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- 6) korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtust just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujunemisel aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

V MUUSIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna “Muusika” sisu on:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus;

- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamustele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu “Keel ja kõne”, “Kunst” jne;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud, tantsud;
- 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning eakohasust.

VI LIIKUMINE

Õppe- kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna “Liikumine” sisu on:

- 1) liikumisalased üldteadmised;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimalused (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) Rikastatakse lapse liikumis- ja tegutsemisvõimalusi sportlik- arenduslike liikumisviisidega, nt. suusatamine, sportlikud-meeskondlikud mängud õues;
- 3) Peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed isikuomadused;

- 4) Ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslasi arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) Arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo – ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

6. Lapse üldoskuste areng ja eeldatavad tulemused vanuseti

Lapse üldoskused on mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused ning sotsiaalsed ja enesekohased oskused. Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mille vältel areneb lapse isiksus tervikuna. Mängides on tähtis protsess, otsene tulemus ei ole oluline. Õpetaja ülesanne on luua mängudeks igakülgsed võimalused.

Vanus	Mänguoskused	Tunnetus- ja õpioskused	Sotsiaalsed ja enesekohased oskused
Teise eluaasta lõpuks	Laps tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses, mängib koos teiste lastega läbi lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja kasutab rollivahetusega mängu.	Laps hangib ümbrusest aktiivselt infot, keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, suunamise korral on püsivam. Laps väljendab lihtsaid emotsioone, teadvustab ennast, kasutab kõnes osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.	Laps suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes ning kasutab mitte-verbaalseid suhtlulahendeid (osutamine, miimika), räägib ja saab aru sellest, mida ta tajub, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel ning saab aru kuuluvusest ja erisusest. Laps sööb, joob ja riietub valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas, mõistab selgelt väljendatud keeldu "Ei tohi!", "Ära tee!"
Kolmanda eluaasta lõpuks	Laps plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga, tegutseb sümbolitega,	Laps saab aru, et teistel inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid, osaliselt on kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus. Laps	Laps on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada, saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest, vajab oma

	<p>kordab ja jäljendab mängus varasemaid kogemusi, mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid. Eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.</p>	<p>väljendab oma mina, keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tähelepanu ei ole veel püsiv. Laps omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu.</p>	<p>tegevusele tagasisidet, täidab igapäevaelu rutiini.</p>
<p>Neljanda eluaasta lõpuks</p>	<p>Laps oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta, huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas.</p>	<p>Laps hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on. Laps saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest, omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.</p>	<p>Laps osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega, lahendab probleeme, järgib lihtsaid reegleid, teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi. Laps püüab vahel teisi abistada ja lohutada</p>
<p>Viienda eluaasta lõpuks</p>	<p>Laps osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes, fantaseerib.</p>	<p>Laps reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.</p>	<p>Laps tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi. Keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme</p>

		<p>Last motiveerivad koostegevused eakaaslastega, suudab keskenduda tegevusele mõnikümmend minutit.</p>	<p>ning saavutada kokkuleppeid.</p> <p>Laps omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme, suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.</p> <p>Laps oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte ; tal on mõningane ettekujutus teiste tunnetest ja mõtetest.</p>
<p>Kuuenda eluaasta lõpuks</p>	<p>Laps järgib ühistegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt ja suudab reegleid teistele selgitada. Kujunevad esimesed sõprussuhted, eelistatakse oma-soolisi mängukaaslasi.</p> <p>Laps suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.</p>	<p>Laps suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutit, kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet, saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis - ruumilisest järjestusest, kasutab uute teadmiste omandamisel meelde-jätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.</p>	<p>Laps plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada. Laps tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses.</p>

<p>Seitsmeaastaselt lasteaeda lõpetades</p>	<p>Laps toetub tegutsedes tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja enese võrdlusele teistega, osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid, suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teistega arvestada ning suhtub teiste laste tegevusesse sallivalt, algatab mängu ja tegevusi.</p>	<p>Laps suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, oskab korrigeerida mitut tegevust või stiimulit silmas pidades ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks. Laps liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nende- vahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga. Laps oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühikest aega õppimisstrateegiaid; tajub oma mälu mahtu, orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kasutab teadmisi uusi ülesandeid lahendades. Laps mõistab teiste inimeste tundeid ja tunnete mitte-verbaalseid väljendusi, arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.</p>	<p>Laps organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi, seab eesmärgid, üritab tegutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused, katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis. Laps kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi, huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib iseendast ning tunneb huvi teiste vastu. Laps loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu. Laps hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.</p>
---	---	--	---

7. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL

Järgnevalt esitatakse laste arengu eeldatavad tulemused lähtuvalt vanuselisest koosseisust

7.1 Kaheaastased lapsed

I Valdkond   *Mina ja keskkond*

Eeldatavad tulemused:

Mina:

Teab enda eesnime

Näitab sõrmedel enda vanust täiskasvanu abiga

Teab, kas ta on poiss või tüdruk

Perekond ja sugulased:

Nimetab pereliikmeid ema, isa, õde, vend

Teab ema ja isa nime

Kodu:

Vastab täiskasvanu abiga lihtsatele küsimustele kodu ja pere kohta

Lasteaed:

Teab täiskasvanu abiga oma lasteaiarühma nime

Leiab täiskasvanu abiga oma kapi, voodi ja käterätiku rühmas

Ametid, elukutsed, tööd:

Matkib lihtsamaid töövõtteid

Asetab täiskasvanu suunamisel töövahendid oma kohale

Kodumaa:, teised rahvused Eestis:

Teab täiskasvanu abiga Eesti lipu värve

Tähtpäevad, pühad, kombed:

Võtab osa tähtpäevade tähistamisest.

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

Meelde tuletamise korral tänab, palub tervitab ja jätab hüvasti

Sõprus, abivalmidus:

Oskab täiskasvanu toel haiget saanud sõpra lohutada.

Ehitised:

Tunneb ära oma kodumaja.

Sõidukid:

Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, laev, lennuk, buss,)

Valgusfoor ja tänava ületamine

Täiskasvanu toel teab valgusfoori värve (punane, kollane, roheline)

Hammaste tervis:

Teab millega hambaid hooldatakse.

Inimkeha tundmine:

Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.

Kodukoha loodus:

Veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad
Tunneb looduses olemisest rõõmu.

Osutab küsimise korral lillele, puule, rohule.

Loomad:

Erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Osutab täiskasvanu küsimise korral vastava looma pildile.

Teab, mis häält teevad lehm, lammas, siga, kass, koer.

Putukad:

Oskab nimetada või näidata pildilt lepatriinut, sipelgat.

Taimed:

Erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

Eristab paari tuntumat puu- ja köögivilja välimuse järgi.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Täiskasvanu abiga nimetab ilmastikunähtusi (sajab vihma, paistab päike)

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.

Jäätmed:

Täiskasvanu suunamisel asetab prügi prügikasti

II Valdkond   Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.

Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.

kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.

Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälotsuse või 1 – 2 sõnalise ütlusega.

Grammatika:

Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1- 2 sõnalisi lauseid

Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre)

Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu 2 – 3 vormis.

Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht, subjekti – objekti suhe.

Sõnavara:

Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.

Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt. Näu, anna, opa), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii)

Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

Hääldamine:

Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna

Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.

Kirjalik kõne:

Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täidab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

III Valdkond Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

oskab rühmitada esemeid ühe sarnase tunnuse järgi (suurus, pikkus, värvus, kuju) järgi hulgaks.

Leiab erinevate esemete hulgast *palju* ja *üks*

Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele *mitu on?*

Suurused ja mõõtmine:

Näeb ja leiab esemetes erinevusi. (*suur – väike*)

Geomeetrilised kujundid:

Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel

Kompimise – veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid (ring – ruut)

Orienteerumine ajas:

Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus

Orienteerumine ruumis:

Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal, all, ees, taga

Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses)

Eristab ööd ja päeva (kirjeldab tegevusi)

Orienteerumine ruumis:

Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal, all, ees, taga.

*IV Valdkond Kunst***Arengu eeldatavad tulemused:****Kujutamine:**

leiab samasuguse eseme värvi alusel;

tunneb põhilisi vorme (ring, ruut)

hoiab käes pliiatsit, pintslit;

katab värviga etteantud šablooni kas švammiga trükkides või laia pintsliga

näpistab pehmest voolimismassist tükke

vaatab illustratsioone koos täiskasvanuga, osutab pildile

*V Valdkond Muusika***Arengu eeldatavad tulemused:**

laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase;

julgeb laulda koos lasterühma ja täiskasvanuga;

Muusikalis-rütmiline liikumine:

oskab lihtsamaid tantsuliigutusi (paigaltammumine,

keerutamine üksikult,

koosjalgedega hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamise);

Muusika kuulamine:

Tunneb rõõmu kuulatavast muusikapalast.

Pillimäng:

Mängib õpetajaga ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi) tunneb tutvustatud pille.

VI Valdkond Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.

Kõnnib piiratud pinnal.

Säilitab kõndides ja joostes sihi.

Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda.

Liikumismängud:

Mängib koos juhendaja ning kaaslastega liikumismänge.

Spordialad:

Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.

Jookseb veereva palli järel.

Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.

Tants ja rütmika:

Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil

Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.

Vaba aeg ja loodusliikumine:

Mängib vabamängus mõnda aega iseseisvalt.

7.2 Kolmeaastased lapsed

I Valdkond Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime.

Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.

Ütleb küsimise peale oma vanuse aastates või näitab seda sõrmedel.

Perekond ja sugulased:

Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.

Teab õdede ja vendade nimesid

Kodu:

Vastab küsimustele oma kodu ja perekonna kohta.

Lasteaed:

Oskab nimetada oma rühma nime.

Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, jm)

Nimetab rühmas olevaid esemeid.

Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimed.

Tunneb peamisi rühma reegleid.

Ametid, elukutsed, tööd:

Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.

Matkib lihtsamaid töövõtteid.

Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.

Kodumaa:, teised rahvused Eestis:

Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel.

Eristab Eesti lippu nähes erinevate värvide hulgast Eesti lipu värvid

Tähtpäevad, pühad, kombed:

Räägib oma sünnipäevast.

Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

Teab mõistete hea ja paha tähendust.

Meelde tuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.

Vabandab täiskasvanu meelde tuletamisel

Oskab nimetada, mis meeleolu tal on (rõõmus, kurb,

pahane)

Oskab nimetada, mis teeb tal meele rõõmsaks/ kurvaks/pahaseks

Sõprus, abivalmidus:

Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid.

Oskab märgata kurba last

Oskab täiskasvanu toel kurba või haiget saanud kaaslast lohutada.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus.

Suhtumine erinevustesse.

Õpetaja suunamisel märkab ja suhtub sallivalt inimeste välistesse erinevustesse

Ehitised:

Tunneb ära oma kodu, lasteaia ning tuttavad teenindusasutused (kauplus, bensiinijaam jm)

Kodumasinad:

Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, külmkapp, pliit, televiisor jne)

Jäätmed

Märkab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast)

Tervise väärtustamine:

Hammaste tervis:

Teab hammaste hooldamise vahendeid.

Tervislik toitumine

Nimetab toiduaineid.

Inimkeha tundmine

Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust (funktsiooni)

Ohutus ja turvalisus

Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad

Tunneb looduses olemisest rõõmu.

Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi.

Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu.

Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (metsloomad, koduloomad)

Putukad:

Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, mesilane, kärbes, sääsk vm)

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:

Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi.

Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.

Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

Oskab küsimise korral eristada ööd (on pime) ja päeva (on valge)

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (lumesadu, on külm; suvel on soe)

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab vihma, sajab lund, päike paistab, puhub tuul)

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks soojust, valgust ja toitu.

Liiklus:

Valgusfoor ja tänava ületamine

Teab valgusfoori tulede tähendust (punane, kollane, roheline)

Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee

Sõidukid

Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, laev, lennuk, buss, troll, tramm)

Teab, et liiklusmärgid aitavad ohutult liigelda.

Teab, et jalgrattaga sõites tuleb kanda kiivrit.

Helkur, turvatool ja vöö

Teab helkuri kasutamise vajalikkust.

II Valdkond Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem, kui ühe lausega.

Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist.

Kommenteerib enda või kaaslase tegevust 1 – 2 lausega.

Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.

Loeb peast või kordab järele 1 – 2 realist luuletust.

Grammatika:

Mõistab ning kasutab tuttavas olukorras ja tegevuses 3 – 5 sõnalisi lihtlauseid.

Kasutab kõnes õigesti enamikku käändvorme

Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi.

Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme.

Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima)

Sõnavara:

Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi

Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta on ise kokku puutunud.

Kasutab kõnes värvust, suurust ja omadussõnu.

Hääldamine:

Kasutab oma kõnes tuttavaid 1 – 2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris

Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü)

Kirjalik kõne:

Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte

Kuulab sisult ja keekelt jõukohaseid ettelõetud tekste

Eristab kuulmise järgi tuttavaid, häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (pall – sall, kass – tass, uba – tuba)

III Valdkond Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

Otsustab, kas nimetatud ese kuulub/ei kuulu moodustatud hulka.

Paaride moodustamisega (üksteisega vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju e. võrdselt.

Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5-ni

Suurused ja mõõtmine:

Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.

Geomeetrilised kujundid:

Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest, tänavalt.

Orienteerumine ajas:

Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses)

Eristab ööd ja päeva (kirjeldab tegevusi)

Orienteerumine ruumis:

Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes
ülal, all, ees, taga

IV Valdkond Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

Tunneb kunstitegevusest rõõmu.

Leiab kritselduste hulgast nimetuse andmist ja loo jutustamist väärivaid kujutisi.

Leiab ümbritsevast juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.

Kujundamine:

Kaunistab täppidega, joontega ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid.

Voolimine:

Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale.

Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.

Joonistamine:

Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusvahenditega erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni) püsides paberi piirides.

Maalimine:

Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.

Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega.

Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.

Meisterdamine:

Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke.

Katab aluspinna liimiga, puistab sellel erinevaid objekte ja liimib kujundeid.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

Vaatleb pilte, näidistöid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele.

Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.

V Valdkond Muusika**Arengu eeldatavad tulemused:****Laulmine:**

Huvitub laululisest tegevusest: püüab õpetajaga kaasa laulda

Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa)

Muusikalis- rütmiline liikumine:

Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule (nt kõnd ja jook, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega)

Muusika kuulamine:

Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt)

Pillimäng:

Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasapulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.

VI Valdkond Liikumine**Arengu eeldatavad tulemused:****Liikumisteadmised:**

Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast võimlemise riided

Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses

Põhiliikumised:

Sooritab põhiliikumisi.

Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kuika vähendatud pinnal.

Liikumismängud:

Mängib matkiva sisuga 1 – 2 reeglina kõnni ja jooksumänge.

Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.

Spordialad, võimlemine:

Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.

Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega.

Teeb kiirust ja painduvust arendavaid harjutusi.

Spordialad: kelgutamine:

Veab tühja kelku.

Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.

Tants ja rütmika:

Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi

Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.

Vaba aeg ja looduses liikumine:

Matkab õpetajaga või vanematega looduses. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

7.3 Nelja-aastased lapsed

I Valdkond Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

Oskab küsimise korral öelda oma nime, perekonnanime ja vanuse.

Perekond ja sugulased:

Teab pereliikmete nimesid (ka vanaema ja vanaisa)

Kodu:

Kirjeldab pereliikmete tegevusi kodus.

Lasteaed:

Teab enda rühmas õpetajate ja õpetaja- abi nimesid.

Ametid, elukutsed, tööd:

Kirjeldab küsimuste toel arsti, politseiniku, koka ja tuletõrjuja tööd.

Kodumaa:, teised rahvused Eestis:

Teab oma kodulinna/asula nime.

Tähtpäevad, pühad, kombed:

Teab Eesti lippu

Tunneb ära Eesti hümmi.

Tunneb rahvuslindu ja lille.

Üldnimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

Teretab, jätab hüvasti, palub ning tänab.

Täidab täiskasvanu meelde tuletamisel lauakombeid.

Sõprus, abivalmidus:

Lohutab kurba või haiget saanud kaaslast

Jagab mänguasja kaaslasega.

Vabandab iseseisvalt, meeldetuletusega.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Suhtumine erinevustesse

Teab, et inimesed räägivad erinevates keeltes.

Teab, et inimesed erinevad oma nahavärvi poolest.

Teab, et inimestel on tervisest tulenevalt erinevad abivahendid (ratastool, prillid, kepp)

Ehitised

Teab maja osi ja nende vajalikkust (katus, aken, uks, trepp jm)

Kodumasinad

Teab lihtsamate kodumasinade otstarvet.

Sõidukid

Teab ühistranspordivahendeid (buss, troll, tramm, rong)

Jäätmed

Teab, et prügi sorteeritakse.

Tervise väärtustamine

Teab, et spordi tegemine on kasulik.

Hammaste tervis

Teab hammaste hooldamise tähtsust.

Oskab iseseisvalt hambaharja kasutada.

Tervislik toitumine

Teab tervisliku toitumise tähtsust (tervisepüramiid)

Inimkeha tundmine

Teab tüdruku ja poisi erinevusi.

Oskab nimetada kehaosi ja nende vajalikkust.

Ohutus ja turvalisus

Õnnetuse korral pöördu täiskasvanu poole.

Teab, et võõra inimesega ei tohi kaasa minna.

Teab koduseid ohuallikaid (kuum vesi, gaasipliit)

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad

Tunneb mõnda lasteaia hoovis kasvavat lille ja puud

Teeb vahet puul ja põõsal.

Oskab nimetada mõnda seent.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada mõnda tuttavat looma või lindu, kirjeldada tema eripära.

Putukad:

Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas – sipelgapesa.

Taimed, erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus,

kasv, areng:

Oskab nimetada ja kirjeldada mõnda tuttavat puud, lille, puu- ja köögivilja.

Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

Teab, mida tehakse öösel ja mida päeval.

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Jutustab küsimuste toel aastaegadele iseloomulikest tegevustest inimeste ja loomade elus.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtuseid täiskasvanu küsimuste abil.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Teab, miks tuleb vett säästlikult kasutada.

Oskab looduses käies puhtust hoida (ei viska prügi metsa, maha)

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust.

Valgusfoor ja tänava ületamine

Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust.

Liiklusmärgid

Teab lihtsamate liiklusmärkide tähendusi (ülekäigurada, jalgte, “stop”)

Sõidukid

Teab liiklusvahendite erinevusi ning otstarbeliste sõidukite ülesandeid.

Helkur, turvatool ja vöö

Teab turvatooli ja turvavöö vajalikkust sõidukis.

Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.

II Vald kond Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

Algatab ise aktiivset suhtlust

Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.

Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.

Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2 – 3 lausega.

Räägib 2 – 3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.

Jutustab pildiseeria järgi, öeldes ühe pildi kohta ühe lause.

Grammatika:

Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.

Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid.

Kasutab kõnes tegusõna lihtmineviku vorme (sõitis, laulsid)

Sõnavara:

Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask – puud)

Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool)

Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu.

Hääldamine:

Kasutab oma kõnes tuttavaid 2 – 3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.

Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, -lt, -mp)

Kirjalik kõne

Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.

Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti

Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi

või pliiatsiga.

III Valdkond Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud, arvutamine:

Rühmitab esemeid hulkadesse ühe tunnuse alusel.

Moodustab paare

Loendab arve 10 ni, arvude rida tunneb 7 ni.

Geomeetrilised kujundid:

Teab kolmnurka, nelinurka ja ruutu, leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas:

Oskab kirjeldada sündmusi, mis toimusid täna (hommikul, päeval, õhtul)

Orienteerumine ruumis:

Teab vasakut ja paremat poolt oma kehal (vasak – parem käsi/jalg)

IV Valdkond Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

Jutustab oma piltides enamasti enda kogetud sündmusi väljendavaid tegevusi.

Tunneb enda ümbruses lisaks põhivärvustele ka pruuni, musta, oranži ja roosat värvi

Kujundamine:

Koostab täiskasvanu juhendamisel lihtsa mustri.

Kujundab täiskasvanu abiga tähtpäevakaardi.

Voolimine:

Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja muljudes.

Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.

Ühendab kaks voolitud detaili omavahel.

Joonistamine:

Töövahendeid (pliiatseid, pintsleid) hoiab käes õigesti ja kindlat.

Joonistab äratuntavalt tuttavaid objekte, inimesi, ümbritsevat.

Maalimine:

Käsitseb värve ja pintsli, katab pindu.

Meisterdamine:

Lõikab paberil etteantud joone järgi kujundeid.

Katab väljalõigatud kujundi liimiga ning liimib kujundeid.

Rebib paberist laiu ribasid.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist.

Vaatleb raamatuillustratsioone, avaldab nende kohta arvamust.

Jutustab oma valminud kunstitöödest.

V Valdkond Muusika**Arengu eeldatavad tulemused:****Laulmine:**

Laulab rühmaga samas tempos.

Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule

Muusikalis-rütmiline liikumine:

Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega).

Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoostekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis).

Osaleb laulumängudes.

Muusika kuulamine:

Kuulab laulu ja muusikapala.

Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.

Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.

Pillimäng:

Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.

Eristab kuulates neid tämbri järgi.

VI Valdkond Liikumine**Arengu eeldatavad tulemused:****Põhiliikumised:**

Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.

Teeb koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

Liikumismängud:

Mängib 2 – 4 reeglina liikumismänge.

Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.

Spordialad, võimlemine:

Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.

Hoiab oma kohta erinevas rivistuses: kolonnis, ringis, viirus.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine:

Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge

Sõidab mäest alla ja veab oma kelgu ise üles

Tunneb sportimisest rõõmu

Tants ja rütmika:

Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi.

Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.

Vaba aeg ja loodusliikumine:

Algatab iseseisvalt mängu.

Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal

7.4 Viieaastased lapsed

I Valdkond Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.

Perekond ja sugulased:

Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed, onu, tädi; pereliikmete nimed ja perekonnanimed)

Kodu:

Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.

Nimetab kodu asukoha linnas (tänav, linna nimi) maal (talukoha nimi)

Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.

Lasteaed:

Nimetab oma lasteaia nime

Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.

Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi.

Teab oma, võõra ja ühise tähendust.

Ametid, elukutsed, tööd:

Oskab nimetada vanemate ameteid.

Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas.

Loetleb üldtuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.

Põhjustab mängu- või töökoha korrastamise vajalikkust.

Kodumaa:, teised rahvused Eestis:

Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.

Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp.

Oskab nimetada erinevaid rahvusi.

Tähtpäevad, pühad, kombed:

Kirjeldab tähtpäevi perekonnas.

Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (mardipäev, kadripäev, vastlad) ning nendega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

Teab mõistete õige ja vale tähendust

Teab üldtuntud viisakusreegleid.

Tunneb ja järgib lauakombeid.

Sõprus, abivalmidus:

Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.

Oskab sõpra lohutada ja täiskasvanu toel abistada.

Oskab andeks anda ja leppida.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada.

Oskab sõnadega väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure, pettumus, kurbus, solvumine)

Märkab ebasoovitavat /kiusamiskäitumist ja julgeb sellest täiskasvanule rääkida

Suhtumine erinevustesse

Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid(prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat)

Ehitised

Kirjeldab kodumaja eripära : maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.

Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet.

Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.

Kodumasinad

Kirjeldab kodumasinaid ning teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte.

Sõidukid

Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.

Jäätmed

Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.

Tervise väärtustamine

Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, puhkus, mäng, hea tuju, head suhted)

Hammaste tervis

Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarst)

Tervislik toitumine

Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine:

Teab, et inimesel on luustik, lihased, veresooned.

Ohutus ja turvalisus

Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).

Nimetab ohtlike tegevusi (mängimine ohtlikes kohtades, kiivrita rattasõit, maaneel jooksmine)

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

Oskab nimetada oma kodukoha olulisimat veekogu (meri, jõgi, järv)

Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Teab, mida söövad tuntumad putukad (mesilane, rohutirts, lepatriinu)

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:

Oskab kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.

Teab taime osi (juur, vars, õis)

Õö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

Eristab ning nimetab päeva ja ööd inimese tegevuse ning muutuste kaudu taimede ja loomade käitumises.

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Teab aastaaegu (kevad, suvi, sügis, talv)

Oskab välja tuua inimeste iseloomulikke tegevusi suvel, sügisel, talvel ja kevadel.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Nimetab ja kirjeldab ilmastikunähtusi.

Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (ei lase veel niisama kraanist voolata)

Mõistab, et elektrit on vaja kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule)

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, õhku ja vett.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Nimetab ja kirjeldab ilmastikunähtusi.

Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (ei lase veel niisama kraanist voolata)

Mõistab, et elektrit on vaja kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule)

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, õhku ja vett.

Valgusfoor ja tänava ületamine

Teab, kuidas sõiduteed ületada.

Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval)

Liiklusmärgid

Teab enamlevinud liiklusmärkide tähendusi.

Helkur, turvatool ja vöö:

Teab, miks on oluline sõidukis kinnitada turvavöö.

Valgusfoor ja tänava ületamine

Teab, kuidas sõiduteed ületada.

Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval)

Liiklusmärgid

Teab enamlevinud liiklusmärkide tähendusi.

Helkur, turvatool ja vöö:

Teab, miks on oluline sõidukis kinnitada turvavöö.

II Valdkond Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi?)

Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.

Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.

Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasipildiseerial kujutatud sündmust.

Annab kuuldud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausetega.

Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3– 5 lausega (mida ta tegi kodus pühapäeval)

Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/luuletusi.

Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega.

Grammatika:

Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.

Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu (söödud- söönud)

Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur- suurem-kõige suurem)

Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin – mängiksin)

Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja(ilusale lillele; punase palliga)

Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillel)

Sõnavara:

Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu

Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav)

Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö

Moodustab vajaduse korral sõna uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja)

Hääldamine:

Hääldab kõiki emakeele häälikuid.

Hääldab õigesti 3 – 4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.

Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1- 2 silbilistes sõnades.

Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. (taburet, banaan, diivan)

Kirjalik kõne:

Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades.

Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)

Kirjutab õigesti tuttavaid sõnu trükitähtedega (oma nime).

III Valdkond Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

Rühmitab esemeid ja olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on posid ja tüdrukud)

Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui – vähem kui.

Tutvub arvudega 10 ni.

Suurused ja mõõtmine:

Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem – madalam)

Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

Geomeetrilised kujundid:

Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ning erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas:

Teab ööpäeva osi hommik- päev – õhtu – öö, kirjeldab sündmusi ja tegevusi eile – täna – homme.

Orienteerumine ruumis:

Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (olen tahvli ees)

Määrab vasakut ja paremat poolt.

IV Valdkond Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega.

Jutustab oma piltides nii tuntud asjadest kui ka oma fantaasiatest.

Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.

Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone.

Kujundamine:

Koostab elementidest lihtsa kordusskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks

Voolimine:

Õõnestab ümarvorme pöidlaga süvendit vajutades.

Ühendab mitu voolitud detaili omavahel.

Joonistamine:

Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.

Joonistab ning värvib pindu viltpliatsitega, kriitide ja söega.

Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.

Maalimine:

Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.

Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste- ja tõmmetega.

Ei kata maalides juba kaetud pinda korduvalt.

Meisterdamine:

Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.

Lükib paelale või traadile auguga esemeid.

Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning loob oma töö.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

Jutustab küsimuste toel, mida ta on töödes kujutanud, nimetab töös kasutatud materjale.

Suhtub heasoovlikult kaaslase töösse.

V Valdkond Muusika**Arengu eeldatavad tulemused:****Laulmine:**

Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.

Esitab laule rühmaga samas tempos.

Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.

Muusikalis-rütmiline liikumine:

Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris).

Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.

Muusika kuulamine:

Kuulab laulu ja muusikapala huviga.

Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu(kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.

Pillimäng:

Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille.

Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele.

Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.

Mängib tamburiini ja kastanjette.

VI Valdkond Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.

Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.

Teeb harjutusi väikevahenditega.

Liikumismängud

Mängib kollektiivseid võistlusmänge.

Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud).

Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.

Spordialad: võimlemine:

Teeb vahenditega (pallide, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.

Valitseb enda liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.

Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine:

Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.

Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid)

Suusatades kasutab libisemist.

Tants ja rütmika:

Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.

Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.

Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt..

Vaba aeg ja loodusliikumine.

Kasutab spordi- ja mänguväljaku vahendeid sihipäraselt.

Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

7.5 Kuueaastased lapsed

I Vald kond Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

Oskab rääkida oma huvialadest.

Perekond ja sugulased:

Oskab kirjeldada oma perekonnaliikmete huvialasid

Jutustab oma vanavanematest

Kodu:

Teab kodust aadressi **Lasteaed:**

Eakohastes tegevustes on algatusvõimeline ja iseseisev.

Teab rühmareegleid ja kodukorda, selgitab nende vajalikkust.

Ametid, elukutsed, tööd:

Teab töötegemise tähtsust.

Kirjeldab tuntumate ametite tööprotsessi, teab töövahendeid (arst, tuletõrjuja, juuksur, pagar)

Kodumaa:, teised rahvused Eestis:

Nimeta Eesti Riigi sümboleid (lipp, vapp, lind, lill)

Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.

Oskab Eesti kaardil näidata pealinna Tallinna asukohta

Oskab nimetada mõnda teist rahvust, keelt.

Teab paari Eesti lähinaabrit (Läti, Soome)

Tähtpäevad, pühad, kombed:

Teab tuntumaid eesti rahva traditsioone ja kombeid

(mardipäev, kadripäev, vastlapäev)

Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma kodus

(nt jaanipäev, volbripäev)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

Käitub enamasti üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt

Kasutab viisakusväljendeid.

Täiskasvanu suunamisel suudab järgida käitumisreegleid.

Sõprus, abivalmidus:

Mõistab teiste arvamusi

Hoiab positiivseid suhteid eakaaslastega

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Püüab kirjeldada oma emotsioone erinevates olukordades.

Märkab ebasoovitavat/kiusamiskäitumist ning kutsub probleemi lahendama täiskasvanu

Suhtumine erinevustesse

Teab mõnda erivajadustega inimese abivahendit.

Püüab arvestada oma arvamusest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.

Ehitised

Oskab nimetada maja ehitamiseks vajalikke ehitusmaterjale.

Oskab nimetada erinevaid ehitisi (nt elumaja, kuur, spordihoone, ujula)

Kodumasinad

Kirjeldab kodumasinaid ning teab nende otstarvet. Käsitseb lihtsamaid (tolmuimeja, mikser) täiskasvanu toel.

Jäätmed

Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi täiskasvanu abiga.

Teab, et lehed komposteeruvad ilmastiku toimel mullaks.

Tervise väärtustamine

Teab, miks inimesed haigestuvad.

Oskab selgitada liikumise tähtsust tervisele.

Hammaste tervis

Hoolitseb hammaste eest iseseisvalt.

Tervislik toitumine

Oskab selgitada tervisele kasulikke toiduaineid.

Inimkeha tundmine

Teab tüdruku ja posi peamisi erinevusi

Teab, mis toimub toiduga peale söömist (seedimine)

Ohutus ja turvalisus:

Teab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest põhjustatud)

Teab, et ohu korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole

Teab hädaabinumbrit 112, oskab võimalusel seda kasutada.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

Oskab nimetada kodukoha paari olulisemat looduslikku eripära.

Nimetab peamisi söögiks kasutatavaid teravilju (nisu, rukis, oder, kaer)

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Teab loomade käitumise eripärasid erinevatel aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus)

Oskab seletada erinevate elupaikadega seotud loomade erinevusi.

Putukad, erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng:

Kirjeldab paari tuttava putuka elupaika ja tavasid (nt ämblik, mesilane, sipelgas)

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

Teab, et erinevates kasvukohtades kasvavad erinevate vajadustega taimed (soo, kõrb)

Tunneb taime osi (juur, vars, leht, õis, vili).

Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

Eristab päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja räägib oma tegevustest päeva jooksul.

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi seoses aastaegadelega.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Teab lume ja vihma tekkimisest.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.

Mõistab puude ja taimede istutamise vajalikkust.

Oskab hoida enda ümber puhtust nii kodu ümbruses kui ka looduses.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele.

Valgusfoor ja tänava ületamine

Teab, kuidas ületada sõiduteed foori abil ja ilma foorita.

Liiklusmärgid

Oskab selgitada, miks on oluline tänaval liiklusmärkide järgi tegutseda.

Sõidukid

Oskab käituda ühissõidukis, kasutada sõidupiletit.

Helkur, turvatool ja vöö

II Vald kond Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta.

Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.

Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega.

Annab edasi kuulnud teksti (muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjuse ja tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.

Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausetega.

Jutustades seob lauseid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja

Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellel hinnanguid.

Grammatika:

Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks)

Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutab neile.

Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist kõneviisi.

Sõnavara

Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme.

Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (jookseb, lippab, sibab)

Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline)

Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb – veeretab)

Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (lilled: tulp, roos)

Hääldamine:

Kordab järele ja hääldab ise kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

Kirjalik kõne:

Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1 – 2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu (kana, muna, tibu)

Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.

Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli- kolli)

Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid)

III Valdkond Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

Loendab 12 piires, teab arvude rida 12 ni.

Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu

Tunneb numbrimärke.

Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui)

Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.

Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

Suurused ja mõõtmine:

Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi.

Leiab vaadeldavatest objektist silma järgi suurema – väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.

Hindab kaugust silma järgi.

Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega.

Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid:

Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.

Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse jm järgi.

Orienteerumine ajas:

Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.

Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

Orienteerumine ruumis:

Määrab esemete asukohta teiste esemete suhtes: all -peal – kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

IV Valdkond Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

Püsib töös valitud teemas.

Rõhutab enamasti oma töös kõige tähtsamat värvi, suuruse ja asukoha valikuga.

Oskab näidata põhilisi värve ja vorme looduses.

Kujundamine:

Püüab jätkata mustri rütmi, arvestades kaunistatava eseme eripäruga.

Aitab täiskasvanu toel kujundada tähtpäevaga seotud ruumi.

Meisterdamine:

tunneb mõningaid looduslikke materjale;

Voolimine:

Voolib erinevate voolimismaterjalidega loovalt, valmistades naturile sarnase kunstitöö.

Joonistamine:

Värvib kujundeid, püsides enamasti piirjoonte sees ning varieerides joonte tihedust.

Kasutab erinevaid joonistusvahendeid vilunult.

Maalimine:

Valdab enamikke loovaks maalimiseks vajalikke tööoskusi värvide ja pintslite kasutamises.

Täiskasvanu toel segab värve uute toonide saamiseks

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist.

Vaatleb kunstitöid ning raamatuillustratsioone, märkab detaile ja värve. Jutustab teose juurde loo.

V Valdkond Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.

Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.

Muusikalis-rütmiline liikumine:

Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja galoppi.

Kõnnib, jookseb ja reageerib rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).

Muusika kuulamine:

Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).

Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.

Pillimäng:

Mängib rütmi- ja meloodiapillidel

Mängib pilliansamblis.

VI Valdkond Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:

Ronib vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.

Liikumismängud:

Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.

Spordialad, võimlemine:

Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu

Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.

Spordialad, kelgutamine ja suusatamine:

Suusatab vahelduva libiseva sammuga.

Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

Tants ja rütmika:

Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.

Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Vaba aeg ja loodusliikumine:

Suudab sõita tõukerattaga suusatada ning liikuda.

7.6 Seitsmeaastased lapsed

I Valdkond Mina ja keskkond

Arengu eeldatavad tulemused:

Mina:

Oskab end tutvustada.

Kirjeldab enda omadusi ja huve

Perekond ja sugulased:

Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi

Mõistab, et pered võivad olla erinevad

Jutustab oma vanavanematest

Kodu:

Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta

Teab kodust aadressi ja telefoni

Lasteaed:

Teab lasteaia aadressi

Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust

Kirjeldab lasteaias kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone

Kool:

Teab kooli kui õppimise kohta

Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaias koolist erineb

Ametid, elukutsed, tööd:

Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid

Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust

Mõistab töö ja vastutuse tähtsust

Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes

Selgitab raha otstarvet

Kodumaa ja teised rahvused Eestis:

Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi)

Teab koduvalla sümboleid.

Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta

Teab Eesti Vabariigi presidendi nime

Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone

Suhtleb teisest rahvusest lastega

Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)

Tähtpäevad, pühad, kombed:

Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid

Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jne)

Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (jaanipäev, jõulud, aastavahetus jne)

Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (vabariigi aastapäev, võidupüha)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda

Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades

Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.

Sõprus, abivalmidus:

Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla

Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides

Tunneb ära enda ja teiste väljendatud mõningaid emotsioone

Oskab oma emotsioone väljendada vastavalt olukorrale

Laps tunneb ära ja oskab nimetada emotsioonide põhjuseid ja tagajärgi

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid

Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt)

Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi

Ehitised

Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ja nende otstarvet

Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivid)

Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, polikliinik, pank, apteek, kaubanduskeskus jm)

Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski vm)

Kodumasinad

Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teabnendega seotud ohte (täpsemad kirjeldused)

Sõidukid

Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraana, prügiauto, teerull jm)

Jäätmed

Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid)

Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi

Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine)

Tervise väärtustamine

Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine

Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja ka riskikitumise vältimise kohta)

Teab, mis on haigus

Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist

Hammaste tervis

Selgitab, miks tekivad hambaugud

Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevases elus

Tervislik toitumine

Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve

Inimkeha tundmine

Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aiataavad neid hoida

tervena

Teab tüdruku ja poisi erinevusi

Ohutus ja turvalisus

Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud)

Teab, millised on turvalise ja käitumise reegleid erinevates situatsioonides ja keskkondades.

Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada.

Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane)

Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad

Oskab kirjeldada kodukoha loodust (park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid

Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja – viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust

Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jne)

Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses

Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring

Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega

ning oskab neid kirjeldada

Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne)

Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse)

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt

Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele

Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha

Teab, kuidas haiget saanud või inimese hüljatud looma aidata

Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortidalihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi)

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele

Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele

Valgusfoor ja tänava ületamine

Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda

Teab, kuidas ületada ristmikku

Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.

Liiklusmärgid

Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes

Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsed, ohutud paigad)

Sõidukid

Oskab kasutada ühissõidukit

Helkur, turvatool ja vöö

Teab, kuhu kinnitada helkur ja helkurribad

II Valdkond Keel ja kõne

Arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:

Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluse eesmärkidest

Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps/täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu/võõras koht)

Mõistab kaudseid ütlusi

Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid

Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.

Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi)

Laiendab jutustades suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust)

Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti

Grammatika:

Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne)

Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides

Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante

Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahetuslikke sõnu

Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjus

t(..., sest...), tingimust

(kui..., siis), eesmärki (... , et...)

Sõnavara

Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (nt tuul ulub) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.

Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge, lahke)

Kasutab kõnes inimeste ja loomade tegevust iseloomustavaid sõnu.

Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.

Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (vahel, kohal, otsas, varem)

Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (sõidukid, elusolendid, kehaosad)

Hääldamine:

Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.

Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades.

Kirjalik kõne:

Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.

Veerib 1- 2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli,

Häälib õigesti 1 – 2 silbilisi sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühendita sõnu.

Kirjutades märgib õigesti 1 – 2 silbiliste häälikuühendita sõnade häälikstruktuuri (lähen koli)

Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.

Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvumärkimiseks abivahendeid.

Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (tibu – tippu)

Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

III Valdkond Matemaatika

Arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

Mõtestab arvude rida 12ni

Liidab ja lahutab 5piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =)

Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.

Suurused ja mõõtmine:

Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, km; massimõõtu ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid euro ja sent ning kasutab neid mängutegevustes

Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahenditega

Geomeetrilised kujundid:

Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk)

Orienteerumine ajas:

Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud- ja päeva

Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava

Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem

Orienteerumine ruumis:

Orienteerub tasapinnal (paberil)

IV Valdkond Kunst

Arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:

Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.

Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.

Jutustab temaatilistes töedes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast- ja kohast.

Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.

Tunneb ümbritsevas erinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, mustjaspruun)

Kujundamine:

Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.

Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.

Selgitab omavalmistatud(voolitud, volditud, meisterdatud) eseme otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.

Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.

Voolimine:

Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.

Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid.

Joonistamine:

Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.

Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.

Sobitab pindu kattes heledaid, tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine:

Segab värve uute toonide saamiseks.

Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.

Väldib värvide määrdumist.

Kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge)

Meisterdamine:

Kujundab või täiendab oma tööd, kleppides sellele erinevast materjalist tükke.

Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed.

Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu.

Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis pärast.

Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealustena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

V Valdkond Muusika

Arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:

Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule

Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu) nt kasutab külg – ja galoppi ning hüpaksammu.

Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt, õige kehahoiuga.

Muusika kuulamine

Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.

Näitab tegevustes üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (jutustab, mida kuulis muusikas)

Eristab vokaal ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul)

Pillimäng

Oskab mängida eakohastel rütmi – ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.

Mängib pilliansamblis.

VI Valdkond Liikumine

Arengu eeldatavad tulemused:

Liikumisteadmised:

Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.

Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.

Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valib sobivad paigad ja vahendid)

Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.

Põhiliikumised

Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.

Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.

Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

Liikumismängud

Võistleb kombineeritud teatevõistluses (takistusriba läbimine)

Mängib sportlike elementidega mängu.

Organiseerib ise liikumismänge.

Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

Spordialad: võimlemine

Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui tänaval.

Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.

Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Spordialad: kelgutamine ja suusatamine

Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele)

Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.

Suusatab koordineeritud liikumisega.

Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.

Tants ja rütmika

Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega.

Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.

Väljendab liikumise kaudu emotsioone.

Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).

Vaba aeg ja loodusliikumine

Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.

Mängib lihtsamaid maastikumänge.

8. ERIVAJADUSTEGA LASTEGA TEHTAV TÖÖ

Erivajaduste all mõeldakse lapsi, kes on mingis valdkonnas teistest lastest oluliselt erinevad. Näiteks andekad, tähelepanuhäiretega, kohanemiskustega, logopeedilised, allergilised lapsed. Olenevalt lapsesuundumusest ja individuaalsetest vajadustest rühmaõpetaja: koostab koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele individuaalse arenduskava (LISA 1), mida kooskõlastatakse ka vanematega; suunab andekate laste vanemate tähelepanu lapse andekusele ja soovib pöörduda vastavatesse ringidesse; arutab vanematega lapse erivajadusi, soovib pöörduda vastavate erialaspetsialistide poole; arvestab individuaalses töös lapsega tema kalduvusi ja iseärasusi, planeerib vajaliku aja igale lapsele vajadusel osaleb ettevalmistuse saamiseks vastavasisulistel koolitustel.

8.1. Õppe- ja kasvatustegevuse põhieesmärgid:

- laste erivajaduste võimalikult varane märkamine ja võimete väljaselgitamine ning arengutaseme kirjeldamine;
- lapse arengupotentsiaali maksimaalne ärakasutamine;
- laste arengu soodustamine läbi mängu, lapsekeskses ja turvalises keskkonnas; vajadusel individuaalne õpetus ja kooliks ettevalmistamine;
- eakohase arenguga lastega kontaktide ja suhtlemise võimaldamine ning suhtlema julgustamine;
- perekonnaja spetsialistide kaasamine, meeskonna- ja võrgustikutöö.

8.2. Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:

8.2.1. Erivajadusega lapse märkamine ja toetamine

Arengulise erivajaduse esmaseks märkajaks on rühmaõpetaja, kes vaatleb ja jälgib last rühmategevustes:

- laste vaatlused
- laste arengumappide koostamine ja analüüs
- laste arengu hindamine ja analüüs
- lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja perevestluste käigus. Oluline on tuua konkreetseid näiteid lapse tegevusest ja

käitumisest, tunda huvi koduse olukorra vastu, otsida seoseid ja pakkuda teavet spetsialistide tegevusvaldkondade kohta.

- soovitused erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks vajadusel laiendatud arenguestlus, millest võtavad lisaks rühmaõpetajatele osa logopeed ning austuse direktor

Logopeediliste probleemide korral on rühmaõpetajatele ja vanematele toeks majas töötavad logopeedid, kes kontrollivad rühmas kõikide laste kõnet. Logopeedilise töö peamiseks ülesandeks on korrigeerida erinevaid kõnepuudeid. Tehtav töö kõnehäirega lastega fikseeritakse kirjalikult ning logopeedi poolt esitatud abi saavate laste nimekiri kinnitatakse direktori käskkirjaga oktoobri lõpuks.

8.2.2. Erivajadustega laps

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas. Erivajadustega lapse toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

8.3. Arengulised või keskkonnast tingitud erivajadused

8.3.1 Muukeelne laps

Põhieesmärgiks muukeelsete lastega töös on aidata kaasa lapse maailma tundmaõppimisele teise keele kaudu, toetudes sellele, mis emakeeles on juba omandatud.

Eesmärgi realiseerimisel peame oluliseks:

- äratada huvi eesti keele vastu läbi lapse jaoks mõtteka tegevuse, võimaldades tal kasutada teist keelt mõttekates igapäevastes suhtlemissituatsioonides, kuna keele omandamine saab algusetegelikus suhtluses ;
- motiveerida last keelt õppima;
- kujundada eesti keelele omast hääldust;
- õpetada eesti keele sõnu ja väljendeid läbi mängu ja suhtlemise;
- julgustada last õpitud sõnu ja fraase kasutama;
- kujundada valmidust eesti keeles suhtlemiseks;

- kaasata ja informeerida lapsevanemaid kodu rolli olulisusest lapse keele omandamisprotsessis;
- sagedast ettenäitamist;
- selgitamisel ilmekat kehakeele ja miimika kasutamist;
- mitmekesist tegevust, vaheldust, palju esemelis-praktilise tegevuse kasutamist (seoste tekkimine);
- füüsilist tegevust ja liikumist;
- koos lapsega tegemist /mitte lapse eest ära tegemist!/;
- eakaaslaste tuutorluse rakendamist, mis tähendab, et ette võivad näidata lapsed, kes ülesannet oskavad;
- keele õppimiseks tõhusat ümbruse ära kasutamist, mis tähendab, et rohkesti kasutavad õpetajad pildimaterjali ja sõnasilte seintel;
- õpetaja kõrgekvaliteedilist keele-eeskuju ja keelekasutust: grammatiliselt lihtsad laused lihtne; igapäevane sõnavara laste öeldud lausete kordamine räägib asjadest mis on tugevalt ümbrusega seotud (siin ja nüüd);
- rõhutab olulisi sõnu;
- kasutab kehakeelt, miimikat, ettenäitamist, räägib aeglasemalt.

8.3.2 Logopeediliste probleemidega lapsed

Töös logopeediliste probleemidega lastega

RÜHMAÕPETAJA:

1. Jälgib lapse keelelist arengut ning teavitab kahtluse ilmnemisel lasteaia logopeedi.
2. Pakub lastele õige keelekasutusega eeskujut.
3. Kasutab lihtsaid lauseid.
4. Teeb koostööd logopeediga.

LOGOPEED:

1. Avastada kõnepuue võimalikult vara.
2. Tuvastab iga-aastase laste kõneuuringu käigus (ka õpetajate suunamisel) kõnearengu eripärad.
3. Viib läbi individuaalseid kõnearendustegevusi.
4. Nõustab õpetajaid ja lapsevanemaid töös logopeedilise lapsega vajadusel annab soovitusi ja suunab teiste spetsialistide konsultatsioonile.

8.3.3 Andekad lapsed

Töös andekate lastega:

1. Tõstetakse üldandekuse korral vastavate õppetegevuste raskusastet ja materjalide keerukust.
2. Eriandekuse korral (kunstialad, muusika, füüsiline andekus) soovitatakse lapsevanemale vastavaid huvialaringe.

8.3.4. Aktiivsus- ja tähelepanuhäirega lapsed

Töös aktiivsus- ja tähelepanuhäiretega lastega peame oluliseks:

1. Mõistmist, et lapse teistest erinevat käitumist ei põhjusta tigidus, laiskus või vanemad,
2. Pidevat personaalset juhendamist, kuna paljud sellised lapsed ei suuda rühmas organiseeritult keskenduda ja töötada; vajadusel määrata kõrvaline vaikne töökoht. Ühe rühmaruumiga rühmas võib õpetaja luuavaikse mängu – ja töökoha ka rühmaesikusse, kus tagatakse lapsele individuaalne juhendamine ja pidev järelvalve.
3. Pakkuda lapsele eduelamusi, tasustades rahulikku ja keskendunud käitumist positiivse tähelepanu ja kiitusega.
4. Rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas
5. Piirata rahutut ja püsimatut käitumist sellele mitte liigse tähelepanu pööramisega.
6. Määrata konkreetsetele ülesannetele täpne aeg, et aidata lapsel keskenduda ühele või piiratud arvule tegevustele.
7. Täiendada suulisi juhiseid visuaalsete või kirjalike juhistega,
8. Kodu ja lasteaia tihedat koostööd.

8.3.5. Käitumishäiretega lapsed

Töös käitumishäiretega lastega peame oluliseks:

1. Teha kindlaks probleemide ulatus ja põhjused (kas erivajadus või perekonna kasvatusstiil, mittejõukohane õpetamine või mõlemad),
2. Kindlate piiride ja reeglite kehtestamist, mille aluseks on lapse vanus ja rühmameeskonna kokkulepped perekonnaga. See muudab lapse tegevuse korrapärasemaks ning välised piirid aitavad tal kujundada uusi sisemisi piiranguid.
3. Rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas
4. Regulaarsust ja kindlaid rutiine laste igapäevategemistes,
5. Kodu ja lasteaia tihedat koostööd, lapse perekonna kaasamist ühtsete reeglite kehtestamisel.

6. Vajadusel soovitud erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks.

8.3.6. Vasakukäelised lapsed

Töös vasakukäeliste lastega peame oluliseks:

1. Selgitada välja, kumba kätt laps kasutada eelistab.
2. Suunata last kasutama paremat kätt, kuid mitte sunniga (käeliskus kujuneb välja 7.-8. eluaastaks).
3. Paigutada laps laua äärde nii, et söömisel, töötamisel ei segaks lapsed üksteist.
4. Võimaldada kasutada vasakukäeliste kääre.

8.4. Individuaalse arenduskava koostamine

Individuaalne arenduskava (LISA 11) koostatakse koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele.

Individuaalne arenduskava määrab kindlaks:

- arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu,
- õpetuse protsessi ja ajalise kestuse,
- õppematerjali kohandamise ja hindamise.

Individuaalse arenduskava koostamise aluseks on lisauuringud, arenguhindamine ja kirjeldamine (testid, arengutaseme kirjeldus).

Individuaalne arenduskava koostatakse meeskonnatööna (logopeed, rühma õpetajad, lapsevanem, direktor vajadusel eripedagoogist spetsialist) konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest (eakaaslaste keskmisest tasemest).

Õppeaasta lõpul viiakse läbi perevestlus, kus tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava läbimisest (Häidkind, Kuusik 2006).

9. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED

Lasteaia õpetaja jälgib kavakindlalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut.

Lapse arengu hindamisel kasutatakse enamasti vaatlusmeetodit, samuti analüüsitakse laste töid, intervjueritakse lapsi ja viiakse kord õppeaastas (vajadusel sagedamini) läbi planeeritud lapse arengu hindamisi. Vanematele tutvustatakse kasutatavaid meetodeid, tunnustatakse laste toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut.

Kõik lapse arengu hindamist puudutavad materjalid on konfidentsiaalsed.

Lapse arengu hindamisel jälgitakse kolme põhiaspekti:

Kehaline areng – hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja

peenmotoorikat: koordineerimist, kõndi, rühti, tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust.

Vaimne areng – hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste

ning õppimise alusoskuste arengut, kõne kasutamise ja mõistmise hindamine.

Sotsiaalse areng - hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste

laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust, toimetulekuoskusi, emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, kollektiivis kohanemist, kõlbelist ja esteetilist arengut.

Kogu õppeaasta vältel jälgib õpetaja pidevalt lapse arengut:

- Lapse kordaminekud ja individuaalse töö vajaduse märgib õpetaja rühmapäevikusse.
- Vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava.
- Meetodid ja materjalid, mille alusel laste arengut hinnatakse, on fikseeritud rühmade tegevuskavades.
- Õppeaasta lõpul viib õpetaja läbi lapse vanusele vastava arengu hindamise (Arengujälgimise mäng), täidab hindamislehe ja koostab selle põhjal lapse individuaalse arengukirjelduse.
- Alusmaterjalid, millele toetudes laste arengut hinnatakse on koondatud vanuseastmeti.

Arengujälgimise raamatusse, mis sisaldavad:

- arengu hindamislehte arengu hindamise kokkuvõtet ehk arengukirjeldust
- vahendite kasutusjuhiseid
- arengu hindamise vahendeid

Mapi kasutamisel lähtutakse põhimõtetest:

- arengu hindamine toimub individuaalselt ja mänguliselt
- arengut kirjeldatakse lapse saavutusi väärtustades ja individuaalset eripära arvestades

Laste arengukirjelduste põhjal koostakse kokkuvõtteks rühma laste hindamise analüüs, mis on osa rühma õppe-kasvatustöö analüüsist.

Lasteaeda tulles seatakse igale lapsele sisse isiklik arengumapp, mis on aluseks lapse arengu hindamisel kuni kooli minekuni.

Arengumappi kogutakse kõikides rühmades:

- lapse vabu joonistusi;
- käeliste tegevuste käigus valminud lapsele enam meeldinud töid (koos lapsepoolse põhjendusega);
- töölehti.

Lisaks õpetajate vabal valikul muid konkreetse lapse arengut illustreerivaid materjale (jutustused, testid, küsitlused jms). Kord aastas toimuvad planeeritud vestlused vanematega laste arengust. Arenguvestluste eesmärgid ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekul.

Kevadel toimuva perevestluse eesmärk on anda tagasisidet lapse arengust ja teada saada vanema rahuolu lasteaiaga. Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel, mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (rühmapäevik, lapse arengu hindamisleht, lapse arengumapp jm). Arengukirjelduste koostamisel ja sõnalise hinnangu andmisel on õpetajale orientiiriks lapse arengu hindamislehel fikseeritud arengu näitajad (arengu eeldatavad tulemused erinevas vanuses). Eeldatavad tulemused ei ole kõigile lastele kohustuslikud, kuid aitavad seada lapse arengu eesmärgid ja planeerida vajalikke tegevusi.

Kooliminevatele lastele korraldatakse aprillis-mais koolivalmiduse mäng kus vanemad samuti saavad osaleda. Peale seda toimub perevestlus kooliküpsuse teemal.

10. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Koostöö lastevanematega tugineb järgmistele põhimõtetele:

Lasteaed toetab lapsevanemat lapse kodusel kasvatamisel ja arendamisel.

Lasteaia tegevuse nii lühi- kui pikaajalisel planeerimisel arvestatakse lastevanemate ootuste ja soovidega.

Kodu kasvatuspõhimõtete tundmine on aluseks lasteaia õpetajale lapse kasvatuskäitumise hindamisel ja õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel.

Lastevanematega koostöö võtmeisikuks on lapse rühma õpetaja, kes igapäevaselt puutub kokku nii laste kui lapsevanematega.

Rühma vanemate ootuste ja soovidega arvestamine ning planeeritud ühisüritused kajastuvad rühma tegevuskavas.

Koostöövormid lastevanematega rühma tasandil:

Infovahetus:

- informatsioonilised teadaanded rühma stendil;
- infovoldikud;
- igapäevane infovahetus õpetajaga;
- rühma lastevanemate koosolekud;
- individuaalne vestlus õpetajaga.

Pere- või arenguvestlused õpetajaga lapse arengust 1 x aastas.

Ühisüritused – väljasõidud, rühmapeod, sünnipäevapeod, tähtpäevade tähistamine.

Koostöövormid lastevanematega asutuse tasandil:

- Hoolekogu koosolekud
- Vestlus lasteaia direktoriga
- Lastevanemate üldkoosolek
- Lastevanemate koolitus
- Rühmade ühisüritused

11. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA

Koolivalmiduse saavutamine

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgist tulenevalt on lasteaia üheks ülesandeks toetada laste füüsilist, sotsiaal-emotsionaalset ja vaimset arengut, mille tulemuseks on koolivalmiduse saavutamine. Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

Koolivalmiduse kujundamisel on õpetaja ülesanneteks:

- toetada koolivalmiduse saavutamisel lapse arengu erinevaid aspekte, lähtudes seejuures lasteaia õppekavast, kus on fikseeritud lapse arengu eeldatavad tulemused seitsmeaastaselt;
- kujundada olulisi sotsiaalseid oskusi mis võimaldavad suhelda teistega sotsiaalseid norme, väärtusi ja ootusi arvestaval ning tõhusal, eesmärke saavutaval viisil (nt. võime luua ja hoida suhteid, keskendumis- ja töö lõpuleviimise võime, sihikindlus, initsiatiivikus, viisakus jms).
- analüüsida ja hinnata lapse koolivalmidust (LISA 10 Koolivalmidusehindamine), ning planeerida sellest tulenevalt tegevusi;
- edastada lapsevanemale teavet lapse arengu ja koolivalmiduse kohta (nii 1 korda aastas perevestlustel kui jooksvalt õppeaasta jooksul).

Õppeaasta lõpus täidab rühmaõpetaja koolikaardi, mille vanem edastab kooli.(vt lisa 14) Koolikohustuslikust east noorema lapse (6aastat ja noorem) koolisaatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

Koostöö kooliga

Koostööd kooliga arendatakse selleks, et muuta lastele koolimineks sujuvaks, huvitavaks ja stressivabaks.

Koostöövormid kooliga lastele:

kooli lahtiste uste päevadel osalemine;

õppekäigud kooli.

Tagasiside koolist

Koolist tagasiside saamise eesmärgiks on laste kooliks ettevalmistamist puudutavate andmete saamine lasteasutuse ja õpetajate töö analüüsimiseks, parendamiseks ja edasise tegevuse planeerimiseks.

1. Koolist tagasiside saamine toimub esimese kooliaasta veebruaris.
2. Tagasiside küsitlus viiakse läbi elektrooniliselt.
3. Klassijuhataja kirjutab lasteaija direktorile vabas vormis analüüsi laste toimetuleku kohta koolis.
5. Küsitlusperioodi lõppedes teeb direktor saadud tagasisideandmetest kokkuvõtted ja teavitab pedagoogilise nõukogu koosolekul saadud tulemustest õpetajaid.
6. Saadud tulemustest lähtuvalt planeeritakse pedagoogikanõukogus järgmiseks õppeaastaks parendustegevused.

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD

Õppekava uuendamine ja muutmine toimub alljärgnevatel põhjustel:

- seaduse ja omavalitsuse määruste muutumisel;
- parendamise eesmärgil ja uute ettepanekute tegemisel.

Õppekava töörihm

Õppekava töörihm peab jälgima õppekava uuendamise ja muutmise vajadust.

Õppekava töörihm moodustatakse Rakke Lasteaia töötajatest. Töörihma suurus ja koosseis kinnitatakse pedagoogilise nõukogu ettepanekul direktori käskkirjaga.

Töörihma tööd reglementeerib direktori poolt kinnitatud kord.

Töörihm käib koos 1 kord kvartalis.

Õppekava muutmise reglement

Õppekava töörihm jälgib õppekava uuendamise ja muutmise vajadust. Muudatuse põhjuse ilmnemisel toimitakse järgmise protseduuri alusel:

1. Põhjuse ilmnemisel kutsub õppekava töörihm kokku pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu ning esitab ettepaneku muudatuste või uuenduste tegemiseks õppekavasse.
2. Pedagoogiline nõukogu ja hoolekogu vaatavad läbi ettepanekud ja kooskõlastavad need.
3. Täienduste tegemiseks saadetakse ettepanekud tagasi õppekava töörihmale.
4. Õppekava muudatused kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

LISA 1 „Individaalsuse kaart“

INDIVIDUAALSUSE KAART

I tasand

- Üldandmed lapse kohta
- Kaardi avamise aeg
- 1. Üld - ja peenmootorika, füüsiline areng
- 2. Eneseteenindus
- 3. Silmaring, huvid, motivatsioon
- 4. Mäng, sotsiaalsed oskused
- 5. Emotsionaalne seisund ja käitumine
- 6. Suhtlemine ja kõne (peamiselt logopeedi täita + lasteaiaõpetaja tähelepanekud)
- 7. Tunnetustegevus (tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine; õpetaja ja eripedagoogi täita)
- 8. Eripedagoogi poolt läbi viidud lapse arengu hinnang J. Strebeleva järgi
- 9. Kokkuvõtte arenguestlustest ja kokkulepe edasiste tegevuste osas
- 10. Individualiseerimine ja diferentseerimine.
- 11. Toetavad tegevused, tugiteenused. Teostajad.

II tasand – individaalne arenduskava (tabelina Lisa 2)

1. Individaalne arenduskava (edaspidi IAK) koostatakse lähtuvalt lasteaia õppekavas alapeatükis 4.2. määratud tingimustest.
2. IAK koostajateks on rühmaõpetajad.
3. IAK koostamisel tehakse koostööd lapsevanematega, logopeediga, eripedagoogiga ning vajadusel lasteaia tööruhmagaga.
4. Lähtuvalt lapse arengu hindamise tulemustest koostatakse IAK ühes, mitmes või kõikides lasteaia õppekavas ettenähtud valdkondades.
5. Kui IAK on vaja koostada mitmes või kõikides valdkondades võetakse iga valdkonna jaoks eraldi tabel/kaart.
6. Valdkonnakaardi esilehel kirjeldatakse IAK koostamise põhjus ja hetkehinnang ning IAK koostamise aasta.

7. Valdkonnakaartide leheküljed nummerdatakse ning igal lehel on lapse eesnimi.
8. Teiste koostöötegijatega määratakse eeldatavad tulemused õppeaasta jooksul.
9. IAK kaardil olevasse tabelisse kirjutatakse rühmaõpetaja, lapsevanema ning vajadusel tugispetsialistide tegevused eeldatava tulemuseni jõudmiseks ning määratakse tegevuste läbiviimise aeg.

